

POTĘGA PAŃSTW 2017

MIĘDZYNARODOWY
UKŁAD SIŁ
W PROCESIE ZMIAN

RAPORT POTĘGOMETRYCZNY

POTĘGA PAŃSTW 2017

MIĘDZYNARODOWY UKŁAD SIŁ W PROCESIE ZMIAN

R A P O R T P O T Ę G O M E T R Y C Z N Y

Robert BIAŁOSKÓRSKI

Robert KOBRYŃSKI

Mirosław SUŁEK

Warszawa 2017

Recenzenci:

Prof. dr hab. Janusz Płaczek

Doc. dr Lech Smolaga

Dr Dariusz Michalik

Konsultanci:

Prof. dr hab. Piotr Masiukiewicz

Prof. dr hab. Witold J. Wilczyński

dr Dorota Miłoszewska

dr Leszek Sykulski

dr Justyna Trubalska

Jan M. Janiszewski

Łukasz Kiczma

© Robert Białoskórski, Robert Kobryński, Mirosław Sułek

© Copyright by Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2017

Wszelkie prawa zastrzeżone. Poglądy i opinie wyrażone w tym opracowaniu
nie są oficjalnym stanowiskiem redaktorów. Kopiowanie wyłącznie
za zgodą autorów i wydawcy.

ISBN 978-83-7545-740-7

Wydawca

Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR

03-982 Warszawa

ul. Dedala 8/44

e-mail: oficyna@aspra.pl

www.aspra.pl

*Najważniejszą cechą
każdego systemu międzynarodowego jest układ sił.*

Raymond Aron

Spis treści

Od autorów	9
Wykaz skrótów	11
I. CZĘŚĆ WSTĘPNA	13
1.1. Przedmiot, motywy i cele raportu	13
1.2. Struktura raportu	14
1.3. Wskazówki dla czytelników	15
II. CZĘŚĆ OGÓLNA	17
2.1. Teoria	17
2.1.1. Międzynarodowy układ sił	17
2.1.2. Pojęcie międzynarodowego układu sił	19
2.1.3. Międzynarodowy układ sił – aspekty strukturalne i behawioralne	22
2.1.4. Potęgotmetria, czyli modelowanie i pomiar potęgi państw	23
2.1.5. Zastosowania syntetycznych miar potęgi	29
2.2. Metodologia	32
2.2.1. Analiza wymiarowa	33
2.2.2. Podstawy merytoryczne zastosowanego modelu	34
2.2.3. Formuła główna – wyrażenie potęgi państw w kategoriach mocy	35
2.2.4. Dialektyka przyrostów/spadków absolutnych i względnych	38
III. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA	39
3.1. Charakterystyka danych statystycznych	40
3.2. Miary podstawowe	41
3.2.1. Potęga ogólna	
3.2.2. Państwa o największych przyrostach i spadkach potęgi ogólnej	47
3.2.3. Regionalny układ sił na bazie potęgi ogólnej	50
3.2.4. Potęga wojskowa	58
3.2.5. Państwa w cyklu siły	62
3.2.6. Państwa według kryteriów mocarstwowości na bazie potęgi ogólnej i wojskowej	69
3.2.7. Pozycja państw na bazie potęgi ogólnej i wojskowej	75

3.2.8. Potęga ogólna i wojskowa na 1 milion mieszkańców	81
3.3. Miary pochodne	90
3.3.1. Parametry potęgi	90
3.3.1.1. Wskaźnik militaryzacji	90
3.3.1.2. Wskaźniki mobilności ogólnej i wojskowej	96
3.3.1.3. Żywotność ogólna i wojskowa	
3.3.2. Profile potęgi	114
3.3.3. Charakter aspiracji polityczno-militarnych państw	130
3.4. Koncentracja/polaryzacja i stabilność	136
IV. CZĘŚĆ PROGNOSTYCZNA	139
4.1. Międzynarodowy układ sił w perspektywie 2050 r. – wariant I	139
4.2. Międzynarodowy układ sił w perspektywie 2050 r. – wariant II	142
4.3. Międzynarodowy układ sił w perspektywie 2050 r. – wariant III	150
V. CZĘŚĆ KOŃCOWA	155
5.1. Podsumowanie głównych wyników	155
5.1.1. Międzynarodowy układ sił wg potęgi ogólnej	155
5.1.2. Międzynarodowy układ sił wg potęgi wojskowej	156
5.1.3. Wygrani i przegrani	156
5.1.4. Państwa wg kryteriów mocarstwowości	156
5.1.5. Wskaźniki „jakościowe”	157
5.1.6. Charakter aspiracji polityczno-militarnych	158
5.2. Wnioski	158
5.3. Uwagi o przyszłym kształcie międzynarodowego układu sił	159
5.4. Perspektywa dla studiów strategicznych	160
5.5. Rekomendacje	160
5.5.1. Rekomendacje dla polityków	160
5.5.2. Rekomendacje dla analityków i badaczy	161
5.5.3. Rekomendacje dla przedsiębiorców	162
Spis tabel	163
Spis wykresów	165
Słowniczek ważniejszych terminów używanych w Raporcie	169
Notki biograficzne	175
Załączniki	177

Od autorów

Przedstawiamy Państwu drugą edycję raportu „Międzynarodowy układ sił w procesie zmian”. *Raport* jest próbą odpowiedzi na duże zapotrzebowanie instytucjonalne i społeczne w zakresie empirycznych badań stosunków międzynarodowych, w tym z wykorzystaniem metod potęgometrycznych. Powszechne w obiegu poglądy w zakresie „powrotu geopolityki”, „zmian w międzynarodowym układzie sił”, „przesuwaniu się ośrodka siły z Zachodu na Wschód”, „zmiernych Zachodu” wciąż wymagają weryfikacji naukowej. Materiał badawczy oparty na syntetycznych wskaźnikach potęgometrycznych pozwala na analizowanie zmian w układzie sił pomiędzy państwami, jako głównymi aktorami stosunków międzynarodowych. W Raporcie siła będzie nazywana „potęgą”, co jest odpowiednikiem angielskiego terminu „power”, francuskiego „puissance”, niemieckiego „Macht” czy rosyjskiego „мощь”.

Międzynarodowy układ sił, który jest najważniejszą cechą każdego systemu międzynarodowego, jest wytworem długiego procesu historycznego i cechuje się dużą bezwładnością, co oznacza, że w krótkim czasie nie można go zmienić. Na osi czasu występują jednak okresy przyśpieszenia, czego przykładem są czasy współczesne po zimnej wojnie. Okresy te cechuje duża dynamika, czego efektem są nowe sprzeczności geopolityczne, czyli sprzeczności między interesami czy tradycyjnymi sferami wpływów a możliwościami ich utrzymania i narastające napięcia w stosunkach między państwami.

Raport kierujemy do wszystkich zainteresowanych osób i instytucji, w szczególności zaś do polityków, urzędników administracji rządowej i przedsiębiorców w nadziei, że okaże się pomocny w procesie podejmowania decyzji. Wynikami naszych badań pragniemy także zainteresować analityków i specjalistów z różnorodnych dziedzin i dyscyplin naukowych. Liczymy na interdyscyplinarną debatę na temat pozycji międzynarodowej i polityki naszego państwa oraz perspektywach jego rozwoju w turbulentnym otoczeniu geopolitycznym.

Pragniemy zauważyć, że podobne raporty są opracowywane w dużych zespołach badawczych o znacznych możliwościach organizacyjno-budżetowych. Wyniki naszych prac są zaś dziełem zaledwie kilku osób. Wdzięczni będziemy za wszystkie uwagi Czytelników, w tym krytyczne, o charakterze merytorycznym, metodologicznym, technicznym czy wręcz estetycznym. Będą one nieocenione przy opracowaniu kolejnych edycji Raportu.